

Gehalsbande Toendrarietganzen bij Bergen (Li.).
Foto: Fred Hustings

op 28-30 januari in De Peel (Egbert van der Linden, Jeu van Rijswick).

Wegtrek reeds eind januari begonnen

Zodra de koudegolf eind januari voorbij was, verschenen de eerste in Nederland afgelezen vogels alweer in (Oost) Duitsland. Half februari werd zelfs al een vogel in Midden-Polen afgelezen, terwijl een vogel uit Oost-Brabant zich zuidoostwaarts verplaatste naar de Rijn in Hessen/Duitsland. Of de trek naar Zuidoost-Europa nog steeds plaatsvindt, is onduidelijk. Tellingen in Oostenrijk en Hongarije wijzen op een sterke afname van het aantal Toendrarietganzen in de afgelopen tien jaar. Vindplaatsen van met metalen ringen geringde vogels wijzen eveneens op een verminderd gebruik van pleisterplaatsen in Midden-Europa.

Oproep

Zoals uit bovenstaand overzicht blijkt, loont het de moeite groepen Toendrarietganzen goed op halsbanden te controleren. Waarnemingen kunnen online worden doorgegeven via www.geese.org (aanmelding vooraf nodig), wat direct mogelijkheden biedt om de historie van elke vogel te bekijken. Waarnemers die deze mogelijkheid niet hebben, of anderszins informatie willen, wordt verzocht contact op te nemen met: Thomas Heinicke
Chaussestr. 1, D-18581 Vilmnitz
Tel/Fax: +49-38301-889936
e-mail: thomas.heinicke@gmx.net

Thomas Heinicke & Kees Koffijberg

Figuur 1. Trekbewegingen van geringde Toendrarietganzen in de winter van 2008/09, weergegeven voor alle maanden tussen november en februari. De lijnen verbinden twee aflees-locaties, de punten laten het 'eindpunt' van de trekbeweging zien.

Goed jaar voor Kwartelkoningen in 2008, en plannen voor 2009

Leek 2008 heel even een mager jaar te worden, uiteindelijk werden er toch rond 200 Kwartelkoningen in Nederland gehoord, het dubbele van het aantal in de daljaren 2004-06.

De verspreiding week echter af van het gebruikelijke beeld. Bijna 40% vestigde zich in het IJsseldal, ditmaal niet alleen op het gebruikelijk goede traject tussen Deventer en Zwolle, maar juist ook in het zuidelijke stuk tussen Zutphen en Arnhem. Normaal gesproken herbergt het hele rivierengebied ongeveer 40% van de Nederlandse Kwartelkoningen, al springt de IJssel er steevast uit als beste rivier. Hier liggen veel hooilandpercelen van Staatsbosbeheer en wordt al sinds 1998 bij het beheer rekening gehouden met Kwartelkoningen.

Elders langs de rivieren (Rijn en Waal) werd de soort dit jaar maar mondjesmaat vastgesteld, o.a. in de Ooijpolder en Amerongse Bovenpolder. Nog opmerkelijker: in het bolwerk in het Groningse Oldambt werden slechts 6 territoria vastgesteld, waarvan maar 2 daadwerkelijk op een akker (laagste aantal sinds 1990). Het heeft er alle schijn van dat akkers in 2008 niet erg in trek waren. In grote delen van Noordoost-Nederland heerste sinds half april extreme droogte (neerslagtekort plaatselijk 200 mm), wat mogelijk doorwerkte in de beschikbaarheid van voedsel (slakjes, wormen) voor de 'akkerkwartelkoningen'.

Dankzij de bereidwillige medewerking van terreinbeheerders en boeren werd in ruim 90% van de vestigingen in hooilanden het maaien uitgesteld tot 1 augustus of later (langs IJssel en Vecht lokaal zelfs tot 1 september).

Net als in 2007 werden langs de IJssel weer Kwartelkoningen van een radiozendertje voorzien. Hiermee wordt onderzocht hoe effectief de huidige beschermingsmaatregelen zijn, en hoe Kwartelkoningen zich in het terrein bewegen onder invloed van maaiwerkzaamheden in de omgeving. In totaal werden 20 vogels gevolgd, waaronder voor het eerst ook twee halfwas kuikens. De eer-

Was de droogte van het afgelopen voorjaar oorzaak van een mager kwartelkoningjaar in de akkerbouwgebieden? Foto: Peter Eekelder

ste resultaten bevestigen in grote lijnen de uitkomsten van een kleiner onderzoek in 2007: mannetjes maken overdag veelvuldig uitstapjes buiten de straal van 100 m die rond de roepplek bij het maaien wordt gespaard. Ze beconcurreren elkaar zelfs om de beste roepplek (en wisselen dus ook veelvuldig van roepplek). Dat maakt ze extra gevoelig voor maaiactiviteiten, zodat een ruimere straal (250 m) rond een roepplaats gespaard zou moeten worden om risico van verstoring zo veel mogelijk uit te sluiten. Eén mannetje verplaatste zich in het seizoen over 25 km van een uiterwaard bij Zutphen naar Welsum.

Ook dit jaar gaan we weer door met bescherming en onderzoek. De belangrijkste basis voor de bescherming zijn de waarnemingen die verzameld worden tijdens de twee landelijke simultaanstellingen. De tellingen staan dit jaar gepland in de weekenden van 29-30 mei en 19-20 juni. Net als de voorgaande twee jaren zullen er vogels gevangen worden voor onderzoek, maar in tegenstelling tot voorheen (mannetjes) richten we ons nu geheel op de vrouwtjes. Het rapport over 2008 is binnenkort klaar en zal naar alle tellers opgestuurd worden. Zie voor meer informatie www.kwartelkoning.nl

Kees Koffijberg & Jan Schoppers